

تفسیر متوازن یک حدیث

گذر از نگاه جبری به نگاه مسئولیت آفرین

حامد خانجانی

دانش آموخته فلسفه اخلاق

حدیث «الناس علی دین ملوکهم» که مردم را پیرو دین و روش حاکمان شان معرفی می کند، در گفت و گوهایی درباره اخلاقی اجتماعی همواره مورد توجه آحاد مردم و برخی متفکران اجتماعی قرار دارد. این گزاره حاوی تلقی ای خاص از رابطه قدرت و عقیده است که هم می تواند توصیفی از یک واقعیت اجتماعی به شمار رود، هم به ابزاری ایدئولوژیک برای تحکیم وضع موجود تبدیل شود. واکاوی این روایت کاوشی در ماهیت پیچیده کنش متقابل جامعه و حکومت است. از منظر آموزه های اسلامی، تفسیر جبر گرانه از این حدیث با چالش های جدی روبه روست. بنظر می رسد جهان بینی قرآنی بر محور مسئولیت فردی و حساسگری شخصی استوار است. «کسی بار گناه دیگری را بر دوش نمی کشد»، «هر یک به تنهایی در پیشگاه خدا حاضر می شوند»، «هر کس در گرو اعمال خویش است»، نمونه هایی از آیاتی هستند که به وضوح بار تکلیف را بر دوش فرد می گذارند و هرگونه روایتی که این اصل را مخدوش کند، در معرض تردید یا بررسی عمیق قرار می دهد. علاوه بر این، سنت عملی پیشگامان دینی بر است از مصادیقی که مومنان را به پویایی و انتخاب آگاهانه فرامی خواند، نه انفعال در برابر جبر حاکمیت. تاکید بر «امر به معروف و نهی از منکر» که آن را به صورت اولی، در برابر زمامداران مورد کاربرد می دانند، هرگونه تفسیر جبری و انفعال رار می کند. قیام حسین بن علی (ع) برابر یزید، نمونه اعلاّی این نگاه است که مردم نه تنها محکوم به تبعیت از دین حاکم نیستند، بلکه موظف به اصلاح آن اند. با فهم و تفسیر نادرست، این روایت در خدمت تشدید استبداد و فساد قرار می گیرد. چه موجب تعلیق دائمی مسئولیت اخلاقی و موجب دور باطل و پارادوکس ویرانگر است. از یک سو، تمام کاستی ها و فسادهای اجتماعی به حکومت نسبت داده شده و فرد از مسئولیت مستقیم بری می شود. از سوی دیگر، اصلاح جامعه منحصرأ و منفعلانه منوط به اصلاح حکومت فرض می شود. این نگاه، جامعه را در وضعیتی «صفر و یک» قرار می دهد و هرگونه امکان کنشگری را نادیده می گیرد. این پارادوکس زمانی آشکار می شود که پرسش اساسی «اصلاح از کجا باید آغاز شود؟» را مطرح کنیم. اگر صلاح و فساد مردم تابع مستقیمی از حاکمان باشد، مکانیسم تحول چگونه می تواند آغاز شود؟ اگر پاسخ «اصلاح حکومت به دست مردم» باشد، این مستلزم آن است که مردم، پیش و مستقل از وضعیت حاکمیت، دارای اراده، بینش اخلاقی و توان کنش جمعی باشند. بنابراین جامعه سالم، نه محصول منفعل حکومت سالم، بلکه بستر ضروری و عامل فعال ایجاد آن است.

اگر در این دور باطل، انتظار بر آن باشد که نیرویی خارجی دست به اقدام و اصلاح بزند، این انتظاری واهی و به لحاظ عقلانی ناموجه است. هیچ قدرت خارجی، هزینه و خطر تغییر و اصلاح یک حکومت را صرفاً برای بهبود زندگی مردمی دیگر متحمل نمی شود، مگر آنکه منافع خود را از پیش تأمین شده ببیند. لذا باید به جایی نمی رسد و عملاً به انفعال و انتظار بی پایان دامن می زند. «انتظاری که ریشه در اراده و اقدام خود انسان نداشته باشد، در زمره محالات است.» باین حال نادیده گرفتن قدرت تأثیرگذاری عمیق نحوه حکمرانی بر فضای عمومی جامعه نیز خطاست. حکومت ها با رفتار خود به شکل دهی فضای فرهنگی و جهت دهی فکری جامعه می پردازند. بنابراین حدیث مذکور می تواند اشاره ای به همین قدرت شکل دهی جامعه می گذارد. این یک «مسئولیت» است، نه یک «امتیاز». از طرف دیگر، این روایت برای مردم نیز پیامی هشداردهنده است. اینکه محیط سیاسی و فرهنگی حاکم بر ما اثر می گذارد و نباید مسئولیت انتخاب آگاهانه و حفظ استقلال فکری و اخلاقی خود را از دست داد. در نتیجه حدیث «الناس علی دین ملوکهم» در پرتو سایر آموزه های اسلامی که بر عقلانیت، امر به معروف، نهی از منکر و مسئولیت فردی تأکید می ورزند، معنای متوازن خود را می یابد. این حدیث بیش از آنکه توصیف کننده یک سر نوشت حتمی باشد، یادآور وظیفه خطیر حاکمان در اصلاح خود و مسئولیت بزرگ مردم در حفظ استقلال فکری و اخلاقی شان است.

hammihanmedia@gmail.com
@Hammihanonline

- صاحب امتیاز و مدیر مسئول: غلامحسین کرباسچی
- مشاوران: عباس عیدی و احمد زیدآبادی
- سردبیر: محمدجواد روح • معاون سردبیر: مهرداد خدیر • دبیر آنلاین: شبنم رحمتی
- دبیران گروه ها: فرزانه طهرانی (اقتصاد) • آرمین منتظری (دیپلماسی و بین الملل)
- علی ورامینی (رسانه و فرهنگ) • سمیه متقی (سیاست) • الناز محمدی (جامعه) • آرش خاموشی (عکس)
- مدیر اداری و آگهی ها: شاهرخ حیدری
- مدیر هنری: مهدی قربانی تبار
- هادی حیدری (طرح و کاریکاتور) • حروفچینی و ویراستاری: شهرام هادی

• تلفن روابط عمومی: ۸۸۷۴۹۳۰۰ • تحریریه: ۸۸۷۳۵۲۰۷ • آگهی ها: ۸۸۷۳۵۲۰۷ • نشانی: خیابان شهید بهشتی، خیابان پاکستان، کوچه دوازدهم، پلاک ۱۸

• لیتوگرافی و چاپ: هممیهن • تلفن چاپخانه: ۰۲۱۴۶۸۲۱۱۱۴ • توزیع: نشر گستر امروز نوین • تلفن: ۰۲۱-۶۱۹۳۳۰۰۰

حاشیه های بی پایان خواهران منصوریان

بررسی وضعیت ورزشکارانی که این بار محرومیت شان باعث می شود تا مدت طولانی از ورزش ووشو کنار بروند

سپهر خرمی

گزارشگر ورزشی هممیهن

کافی است در گوگل نام خواهران منصوریان را سرچ کنید؛ بیش از آنکه به مدال ها و قهرمانی آنها در رقابت های آسیایی و جهانی پرداخته شده باشد، مطالب حاشیه ای و انضباطی در خصوص آنها منتشر شده که همگی بابت جنجال هایی است که سه خواهر در اینستاگرام و البته مصاحبه با رسانه ها داشته اند. محرومیت اخیر آنها اتفاقاً موضوع جدیدی نیست؛ چون سه خواهر به دلایل مختلف طی چندسال اخیر با چنین محرومیت های مشابهی روبه رو شدند. از درگیری با خانواده ها تا فحاشی، اتهام زنی و تهدید مسئولان ورزش به خصوص ووشو که در نهایت شاید با محرومیت جدیدی که برایشان رخ داده، ترمز آنها کشیده شود. در این گزارش قصد داریم از حواشی خواهرانی نویسیم که بیش از یک دهه بیشترین توجه، امتیاز و امکانات را از ورزش ووشو در اختیار گرفتند و مدال های رنگارنگی را نیز برای ایران به مرغان آوردند؛ اما حواشی عجیب و کم سابقه ای که آنها درست کردند باعث شد تا حاشیه بر متن غلبه کند.

▼ نقل قول ساختگی از قول پزشکیان؟

خواهران منصوریان، سه ووشوکار زن ایرانی یعنی شهربانو، الهه و سهیلا منصوریان حالا کم کم به روزهای پایانی عمر ورزشی شان رسیده اند؛ ورزشکارانی که روزهای پرافتخارشان به دلیل حواشی ای که از سوی آنها کاملاً خودساخته بود، به حاشیه کشیده شد. خواهرانی که چنان در معرض نمایش و توجه بودند که مستند زندگی شان ساخته شد و بعد از آن توانستند بیش از پیش خواسته های ورزشی خود را پیش ببرند. ورزشکارانی که ارتباط خوبی با مسئولان دولتی داشتند و حمایت آنها نیز از حضور خواهران منصوریان در رأس این رشته ورزشی، قابل کتمان نبوده است. الهه منصوریان که چندی پیش اعلام کرد از دنیای حرفه ای ووشو خداحافظی کرده، برای مسابقات کشورهای اسلامی به عنوان سرمربی تیم ملی زنان معرفی شد. طبق انتظار، باتوجه به عملکرد بسیار خوب ووشوکاران در کشورهای اسلامی، مدال های رنگارنگی کسب شد اما الهه منصوریان با انتشار پستی در اینستاگرام از هدایت تیم ملی ووشو استعفا کرد تا به زعم خودش، رئیس فدراسیون را تحت فشار قرار دهد. باین حال فدراسیون برای اولین بار نسبت به خواسته های خواهران منصوریان عقب نشینی نکرد اما شهربانو منصوریان، خواهر بزرگ خانواده با انتشار پستی اعلام کرد که با حمایت و دستور مستقیم مسعود پزشکیان، الهه به تیم ملی برمی گردد. نقل قولی که طبعاً اگر صحت داشته باشد، باید از مسعود پزشکیان پرسید در شرایطی که کشور با مشکلات اقتصادی فراوانی دست و پنجه نرم می کند چطور درگیری و دغدغه رئیس جمهور باید بازگشت یا عدم بازگشت الهه منصوریان به تیم ملی ووشو باشد؟ یا اگر این نقل قول کذب است، چطور تیم رسانه ای ریاست جمهوری هیچ واکنشی در این باره ندارد؟ مگر یک ورزشکار می تواند چنین نقل قول کذبی را از سوی رئیس جمهور یک کشور مطرح کند؟ فدراسیون ووشو این بار به جای دامن زدن و قرار گرفتن در بازی خواهران منصوریان، سریعاً جانشین سرمربی مستعفی را معرفی کرد و در نتیجه مریم هاشمی به عنوان سرمربی تیم ملی ووشوی زنان انتخاب شد؛ هاشمی هم از قهرمانان سابق ووشو و از هم دوره ای های خواهران منصوریان است که پنج مدال طلای جهان کسب کرده که آخرین مدال او در سال ۲۰۱۹ با مثبت اعلام شدن تست دوپینگ از سوی فدراسیون جهانی، پس گرفته شد.

▼ تهدید با ادبیاتی زننده

بعد از انتخاب مریم هاشمی که اتفاقاً اختلاف زیادی با خواهران منصوریان دارد و چندسال پیش به دلیل پیروزی مریم هاشمی مقابل یکی از خواهران منصوریان، این سه در شبکه های اجتماعی به هاشمی تاخته بودند، طبق انتظار بار دیگر شبکه های اجتماعی از تهدیدهای خواهران منصوریان پر شد.

این بار شهربانو منصوریان در نقش حامی عدالت و فریادزن حق علیه باطل، مطلبی را در صفحه رسمی خودش منتشر کرد تا از دید خودش حق ورزشکاران را بگیرد. نکته قابل توجه اینجاست که هر زمانی که خواهران منصوریان در تیم ملی بودند و به مسابقات اعزام شدند، سکوت حاصل شده و در ووشو حق خوری نبوده، اما هر زمانی که خطری آنها را تهدید کرده، دست به ایجاد حاشیه زده اند و فضا را غبارآلود کرده اند. آنچه می توان از رفتار تنش آمیز خواهران منصوریان متوجه شد این است که اگر آنها در این رشته ورزشی حضور داشته باشند، طبعاً مشکلی در این زمینه وجود ندارد، اما اگر آنها به دلیل حتی فنی، در تیم ملی حضور نداشته باشند، جنجال سازی های مجازی از سوی آنها شکل می گیرد.

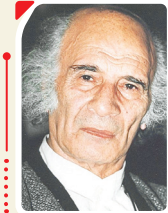
▼ توهین زننده به خبرنگار

اواخر آبان ماه بعد از اینکه شهربانو منصوریان نتوانست به دیدار پایانی مسابقات کشورهای اسلامی صعود کند و در واقع از رسیدن به مدال طلا بازماند، یکی از رسانه ها به انتقاد فنی از شهربانو منصوریان پرداخت. در کمال شگفتی و البته بی اخلاقی مطلق، شهربانو منصوریان با انتشار پستی در اینستاگرام خود، رکیک ترین فحاشی ها را به خبرنگار یکی از رسانه های منتقد اذعان داشت و حتی خانواده آن خبرنگار را خطاب قرار داد. بعد از آن نیز، شهربانو منصوریان اتهاماتی را به فدراسیون ووشو زد که همه این عوامل دست به دست هم داد تا شهربانو منصوریان که ۴۰ سالگی را نیز رد کرده، به مدت یک سال از تمام فعالیت های ورزشی محروم شود. پیش از این نیز شهربانو منصوریان و یکی دیگر از خواهران منصوریان، در سال ۹۹ با احکام مشابهی به مدت ۲۰ و ۸ ماه از حضور در میادین ورزشی محروم شده بودند؛ چرا که اتهامات و توهین های زشتی در مورد مریم هاشمی، قهرمان این رشته، مطرح کرده بودند که با شکایت سرمربی فعلی تیم ملی، این دو محروم شدند که بعدها کمیته استیناف، محرومیت آنها را به دلیل حمایت از قهرمانان ورزشکار تعلیق کرد. پیش از این نیز یکی دیگر از خواهران منصوریان به دلیل پایان یافتن کارت باشگاه انقلاب، با انتشار ویدیویی اعلام کرد، او را به باشگاه انقلاب راه نمی دهند! جنجالی که کاملاً بی اساس و بی پایه بود؛ چرا که دلیل راه ندادن خواهران منصوریان، پایان یافتن اعتبار کارت ورزشی آنها برای حضور در باشگاه انقلاب بود و دلیل دیگری نداشت، اما عادت آنها به جنجال سازی در شبکه های اجتماعی باعث شد تا تنش جدیدی در سال ۱۳۹۹ شکل بگیرد.

▼ اطمینان منصوریان از شکسته شدن رأی

تنها ساعاتی بعد از اینکه فدراسیون ووشو رسماً اعلام کرد شهربانو منصوریان ۱۴ ماه و سه پیل منصوریان ۱۰ ماه از هرگونه فعالیت ورزشی محروم شده اند، یکی از آن ها در اینستاگرام خود ویدیویی منتشر و اتهاماتی را نسبت به رئیس فدراسیون ووشو مطرح کرد. شهربانو منصوریان که چندروز قبل هم با انتشار نصفه و نیمه یک حکم قضایی گفته بود، یک رئیس فدراسیون حکم انضال از خدمت دارد، صراحتاً اعلام کرد که منظور ش رئیس فدراسیون ووشو بوده و خواستار برکناری او شد. این ورزشکار ووشو در این پست اینستاگرامی مدعی شده ۱۰ میلیارد پول در فدراسیون ووشو کم شده، در متنی هم زیر این پست به انتقاد از مسئولان فدراسیون پرداخته است: «چندروز پیش یک پستی گذاشتم، بدون این که اسم هیچ فدراسیونی را بیاورم، فقط از فدراسیونی گفتم که حکم انضال دائم داشته، جالب اینجاست که فدراسیون ووشو این موضوع را به خودش گرفته و مرا محروم کرده است.» در ادامه، شهربانو منصوریان فاش کرد که در گفت و گو با یکی از ارگان های دولتی، عکس هایی از مدیران ووشو در اختیار این نهاد دولتی قرار داده که آقای مدیر، در سفر خارج از کشور در میهمانی های نامتعارف حضور داشته است! در واقع تهدید شهربانو منصوریان تازه آغاز شده و مشخص نیست اگر خواهران منصوریان از چنین پرونده هایی مطلع بودند، چرا طی این سال ها افشاگری نکرده بودند و وقتی خبر محرومیت شان منتشر شد، به یکباره افشاگر شدند؟ باید دید در ادامه، کمیته انضباطی فدراسیون ووشو می تواند روی حکم خود ایستادگی کند یا بازهم این آراء شکسته می شود.

پدر نقاشی مدرن ایران

جلیل ضیاءپور: نقاش، پژوهشگر، مؤلف شهیر و ملقب به «پدر نقاشی مدرن ایران»، ۳۰ آذرماه ۱۳۷۸ در ۷۹ سالگی در تهران درگذشت. او اهل انزلی و متولد سال ۱۲۹۹ بود و از کودکی با ساختن مجسمه با گل مرداب انزلی، تمایل اش را به کار هنری نشان می داد.

ضیاءپور در ۱۸ سالگی راهی تهران شد و بخت اش را برای حضور در هنرستان موسیقی آزمود که به عللی، این امر میسر نشد اما او بعد از موسیقی، راهی مدرسه صنایع مستظرفه قدیمه شد. در سال ۱۳۲۰ نیز در دانشکده هنرهای زیبا پذیرفته شد و بعد از دریافت مدال درجه یک فرهنگ از طرف دانشکده، با بورس تحصیلی به فرانسه اعزام شد. در بازگشت، او دیگر در کنار بزرگانی همچون جواد حمیدی و حسین کاظمی، یکی از جدی ترین نقاشان مدرنیست ایرانی بود. درک ضیاءپور از هنر، البته به کلی مدرن و نوگرایانه بود و این را می شود در انجمن «خروس جنگی» که او پایه گذاشت نیز باز جست؛ انجمنی با هدف «مبارزه در برابر کهنه پرستی و سنت گرایی، به دور از واقعیات زمانه».

رشته ناپیدای مصائب آدمی

کتاب «گل های معرفت» نوشته اریک امانوئل اشمیت، با ترجمه سروش حبیبی اخیراً منتشر شده است. این کتاب مجموعه ای از سه داستان کوتاه است که در قالبی ساده، معنا در ادیان مختلف را بررسی کرده است. اشمیت با نگاهی انسان محور و غیرایدئولوژیک، بودیسم، اسلام و مسیحیت را از زاویه ای تازه می کاود؛ در «میلاریا» مفهوم تناسخ و سفر درونی انسان برجسته می شود؛ «ابراهیم آقا و گل های قرآن» داستان پیوندیک نوجوان یهودی با پیرمردی مسلمان است که او را به زندگی دوباره امیدوار می کند و «اسکار و بانوی گلی پوش» روایت تأثیرگذار نامه های یک کودک بیمار به خداست. نویسنده در هر سه داستان، در مقام شخصیتی دانا و راهنا با چهره ای خضرگونه، قهرمان را در مسیر عبور از بحران همراهی می کند. «گل های معرفت» روایتی کوتاه، انسانی و الهام بخش از رنج، امید و معنویت در زندگی روزمره است. اشمیت با این کتاب به یکی از مهم ترین نویسندگان معنیاور معاصر در جهان تبدیل شد. کتاب «گل های معرفت» در ۱۶۶ صفحه و با قیمت ۲۲۰ هزار تومان عرضه شده است.

گل های معرفت

نویسنده:

اریک امانوئل اشمیت

مترجم:

سروش حبیبی

نشر: چشمه

تاج گذاری شاه اسماعیل یکم

۳۰ آذرماه سال ۸۸۰ خورشیدی (۲۲ دسامبر ۱۵۰۱ میلادی)، شاه اسماعیل یکم به عنوان بنیان گذار سلسله صفوی، تاج گذاری کرد و ایران را بعد از قریب به هشت و نیم قرن پس از حمله اعراب، تحت

حکومتی قدرتمند، یکپارچه کرد. او شیعه را مذهب رسمی کشور اعلام کرد و در کنار توجه به الگوهای سلطنت ایران استان، روحیات تصوف گرایانه برآمده از نیاکانش را نیز گرمای داشت. قلمرو اسماعیل در بزرگترین تمام سرزمین های ایران امروزی بود و افزون بر آن، حکومت او بر مناطق گرجستان، ارمنستان، داغستان و شروان در غرب و هرات در شرق نیز برقرار بود. اسماعیل، قبایل قزلباش را به عنوان نیرویی جدانشدنی از ساختار حکومتی صفویان تثبیت کرد؛ زیرا به کمک آنان به قدرت رسیده بود. با وجود موفقیت های نظامی و سیاسی، شکست ارتش صفوی در جنگ چالدران (۱۵۱۴ میلادی) در برابر قوای عثمانی، قوای روحی اسماعیل را به شدت تحلیل کرد و او را به می گساری مفرط کشاند؛ به نحوی که دیگر هرگز سپاهی را رهبری نکرد و در سال های آخر عمر، قبایل قزلباش در عمل کنترل دولت را در دست گرفته بودند. اسماعیل ۲۳ سال بر اریکه قدرت بود و هنگام مرگ ۲۷ سال بیشتر نداشت.